

ben; Kolozsvár környékén Pongrácz Károly intézeti szolga által gyűjtettem 430-nál több darab kövületet.

Ha mindent összefoglalok, bizvást kimondhatom, hogy gyűjteményeink gyarapodása a múlt évben legvérmesebb reményeinket is felülmulta s hogy fáradtságunk azon öröm által, melyet a sok szép és ritka tárgynak beszerzése okozott, bőven kárpótolva lett.

Kiemelhetem még, hogy a gyűjtemény tárgyainak földolgozása is örvedetesen halad. Magam a moci meteoroköesést és a köveket ismerttettem a tudományos világgal s legújabbán főkép az erdélyi muzeumban levő anyag alapján Erdély alsó-harmadkori rétegek echinid-faunájának monographiáját készülök kiadni; továbbá folyton gyűjtöm az anyagot Erdély ásványtanához. Dr. Primics György tanársegéd úr Erdély déli határhegységének kristályos palaközeteit tanulmányozta behatóan és Vutkits György tanárjelölt úr lankadatlan buzgalommal Erdélynek gyűjteményünkben foglaltató gazdag nummulitfaunáját tette vizsgálatának tárgyává s az eredményt a szakosztály ülésén már is bemutatta.

Megemlíthetem végre azt is, hogy a moci legnagyobb meteorokövet lefényképeztetvén, a jól sikerült képek példányaival a bel- és külföld nagyobb ásványtani intézeteinek kedveskedtünk, hogy így ezen nagyérdékű unicumunk minél szélesebb körben ismertetve legyen; s a megköszönő válaszok tanusítják, mily örömmel fogadták mindenütt a muzeum-egylet ezen ajándékát.

És most elég hosszúra nyúlt jelentésemet azon óhajjal fejezem be, hogy bár minél többször jutnék még abba a kellemes helyzetbe, oly gyarapodást jelenteni be a tisztelt Közgyűlésnek, mint a minő a mult évi volt.

Az erdélyi Muzeum-Egylet nagytekintetű Közgyűlésének

Kolozsvár, 1883 april 5-én

alázatos szolgálja

Dr. Koch Antal,

mint az ásvány-földtani osztály öre.

II. Növénytani osztály.

Mélyen tisztelt muzeum-egyleti Közgyűlés!

Az erdélyi Muzeum növénytárában utolsó jelentésem óta történetkről a következőkben van szerencsém jelentésemet tisztelettel leterjeszteni.

A gyűjtemény kétszikű növényei úgy szintén az egyszikűek közül a Hydrocharideak, Butomaceak, Alismaceak, Juncagineak, Zosteraceak, Potamogetoneak, Najadeak, Orchideak, Irideak, Amaryllideak, Smilaceak, Asparageak, Liliaceak, Colchicaceak és Aphyllantheak Nyman „*Conspectus florae Europaeae*“ című munkája szerint rendezve vannak.

Az egyszikűek hátra levő családjai véglegesen nem rendeztethettek, miután Nyman munkájának IV-ik része — mely az egyszikűeket tartalmazza, igen későn jelent meg, és így a rendezési munka időhiány végett nem terjesztethetett oly nagy mérvben ki. Mindazonáltal a hátralevő egyszikű családok is a Nyman új munkájában felsorolt és elhelyezett genusok szerint osztattak be, úgy hogy a jövő

évre az épen említett családok végleges rendezése és a Janka herbariumnak ezekkel correspondeáló példányainak besorolása marad hátra.

Ennek folytán biztosan fejezhetem ki azon reményemet, hogy 1884-ben az erdélyi Muzeum phanerogam herbariuma teljesen Nyman munkája szerint fel lesz állítva. Akkor azután hozzá is lehet fogni az egyes családok tudományos revisiójához, s nevezetesen nagyon kívánatos lenne, ha azon családokra nézve, melyeknek monographusai most is élnek és mint auctoritások ismeretesek, megnyeretének herbariumunk illető részének tudományos revisiója érdekében; ha ezt elérni sikerülne, a gyűjtemény nagyon sokat nyerne, mert így az illető példányok tudományos tekintetben authenticus példányokká válnának, mert mi tőrés tagadás, a leíró növénytan egyrészénél a traditióra nagy súlyt kell fektetni s éppen azért oda kell törekedni, hogy a herbarium példányok lehetőleg archivalis besütkévé váljanak.

Ezen év folytán Dr. Günther Beck a bécsi császári és királyi udvari növénytár segédőre Oborancheinkat revideálta. Növénytárunkban rövidebb hosszabb ideig tartózkodtak a lefolyt évben Janka Viktor, ki Silencinket nézte át. Dr. Simkovics Lajos aradi kir. főreáliskolai tanár, ki a m. kir. természettudományi társulat megbízásából Erdély virágos növényeinek kritikai revisiójával van megbízva, sok Transylvanicumunkat nézett át és látott el jegyzetekkel. Dr. Mika Károly kir. főreáliskolai tanár Páncsován, az ottani gyűjtemény több Álgáját hasonlította össze gyűjteményünkével és Dr. Demeter Károly marosvásárhelyi ev. ref. collegiumi tanár erdélyi mohokat határozott meg gyűjteményünk és könyvtárunk segítségével.

Ezen utóbbi körülmények is mutatják, hogy mennyire szükséges gyűjteményünk eddig nagyon hiányos cryptogam részét mielőbb kibővíteni és a könyvtár gyarapítására is több figyelmet fordítani; mert ha már eddig is elég becses anyag és irodalmi készlet felett rendelkezünk, szükséges oda törekednünk, hogy az erdélyi Muzeum növénytára oly formán legyen felszerelve, hogy Kolozsvárt a honi flora tanulmányozása érdekében minden tekintetben a lehetőség meg legyen adva. Ez egy nem elérhetetlen pium desiderium, hanem egy végczél, mely aránylag nem tetemes áldozatok árán egy pár év alatt elérhető.

Nem is kétkedem egy cseppet sem, hogy a mélyen tisztelt Igazgató választmány a maga idejében javaslandókat helyeselni és anyagi tekintetben lehetővé fogja tenni.

Miután e jelentésem éppen közölt részében első sorban azon szellemi eredményekre, melyek immár valódi tudományos növénytani munkáldokást a Muzeum növénytárában lehetségessé tesznek, a mélyen tisztelt Közgyűlés figyelmét kikértem volna, aránylag röviden mondhatom el azt, mi a lefolyt időszakban, melyről van szerencsém jelentést tenni, a gyűjtemény gyarapodására és felállítására nézve történt. Nordstedt és Wittrock becses álga gyűjteményük IX és X-dik füzetét szereztetett be. Janka úr ezen évben is több csomó növényt küldött, a mely megmérgeztetett, de részben még felragasztásra, adnumerizálásra és berendezésre vár. A herbariumra szükségelt boríték papírok szintén csak későn készültek el és

így csak azon családok fajai nyerhettek külön-külön boríték ívet, melyek ezen évben jöttek rendezés alá vagy a melyek közé a felgyűlt inserendumok soroztattak.

Az adnumeralással és berendezéssel június hó végéig Szakács György tanárjelölt úr foglalkozott nagy buzgalommal, és a mint vele együtt eszközölt besorozás alkalmával meggyőződhettem, fáradozásai teljes elismerést érdemelnek. Sajnálom, hogy ezen jól bedolgozott munkaerőm élethivatásánál fogva nem lehetett tovább rendelkezésemre, miután tanulmányai nem engedék, hogy magának anynyi időt szakítson, mennyit az erdélyi Múzeum növénytára érdekében én igénybe venni kötelességemnek tartottam. Mindazonáltal Szakács György úr. kinek állandó közreműködésére tovább nem számíthattam, október hó második felében, mikor Dr. Simkovics Lajos tanár úr Kolozsvárt volt, szolgálatait sziveskedett felajánlani, és Dr. Simkovics Lajos tanár úrnak, kinek egy nap alatt nem csekély számú és különböző helyeken elrendezett paquette-ekre volt szüksége, a kívántakat kiszolgált; továbbá az éppen lefolyt egész marezius hóban a növénytárban velem együtt dolgozott.

Farkas Kálmán m. kir. egyet. növénykerti szolga nagy buzgalommal mérgezte a növényeket, ragasztotta fel a felragasztandókat, segített nekem a növények besorozásánál s a fajoknak borítékokkal ellátásánál és a növény fasciculások gyakori áthelyezésénél, felszerelte a szükséges csattos szalagokat és elvégezte azon számtalan kicsiny dolgokat, a melyek ily nagy gyűjteménynél mutatkoznak.

A mint már a mult évi jelentésben szükségesnek találtam kiemelni, hogy az évek folytán a m. kir. tud. egyetem növénytani intézetben felszaporodott teendőim miatt az erdélyi Múzeum növénytárának administratiója egy segéd erőt igénybe vesz, azt nekem a lefolyt időben nyert tapasztalatom nyomán újabban hangsúlyoznom kell. A gyűjtemény már most is oly terjedelmes, hogy a folyó teendők érdekében egy állandóan alkalmazott őrségét megérdemel, de szükségel is. Positív javaslatokkal ezen tekintetben nem léphetek fel, ebben főképpen a gyűjtemény jelenlegi elhelyezése gátol. A helyiségek, melyek a gyűjteménynek hajlékot nyújtanak, már nagyon szűkek lettek, azonkívül nedvesek, a herbariumra nézve káros hatásuk, úgy, hogy egyes példányokat csak nagy nehezen lehet a pusztulástól megóvni, s így nem is növénytárnak valók. De addig míg bizonyos függő kérdések nincsenek eldöntve, egy új növénytani intézet számára szükségeltető helyiségre nézve nem vagyok tájékozva, és épen azért fájdalom, még meg kell maradni az erd. Múzeum növénytárának a mostani helyen.

Több mint 10 év óta oda törekedtem, hogy Kolozsvárt egy oly növénytárt lehessen felmutatni, mely nemcsak a hazai, hanem a külföldi hasonló nevezetes gyűjteményekkel egyenrangú legyen mind tartalmára, mind használhatóságára nézve. Az erdélyi Múzeum mélyen tisztelt választmánya ezen törekvésben lehetőleg támogatott s remélem, hogy jövőre is a növénytár további fejlődését lehetségessé fogja tenni. Én részemről azon voltam és vagyok, hogy a gyűjteményt

lehetőleg legkényelmesebben lehessen használni, és azt hiszem, nem szükséges, hogy még külön hangsúlyozzam azon határozott szándékomat, hogy ezen gyűjtemény méltó elhelyezésére nézve az illető illetékes helyen megteendém javaslatomat, a mint annak ideje megérkezett.

Dr. Kanitz Ágost,

r. ny. tan. mint az erd. muzeum növényt. oszt. főőre.

Jegyzőkönyvi kivonatok a megtartott szakülésekről.

a) A folyó 1888 évben megtartott az első rendes havi szakülés január 27-én Koch Antal elnöklete alatt, a mikor Gamauf Vilmos gazdaság-egyesületi titkár előterjesztette a kolozsmonostori gazdasági tanintézet két évi meteorológiai észleleteinek eredményeit, összehasonlító áttekintést nyújtván a Kolozsvárra már 1865 óta eszközölt hasonló megfigyelések átlagairól, különösen a légnymásra és a hőmérsékre vonatkozólag. A kolozsmonostori megfigyelések kiterjednek az időjárás összes tényezőire, melyek összműködésük végeredményében az éghajlatot teszik. Az időjárás mikénti lefolyásának feltüntetése végett előadó a meteorologok által általánosan inaugurált pentádok rendszerét követte és az eként nyert átlagokat graphikai táblázatokon mutatta be. — Daday Jenő a Szt-Anna- és Mohos-tó állatvilágáról tett jelentést saját kutatása eredményei alapján. Bemutatót a gerinczelen állatok majdnem mindenik köréből képviselőket, különösen rákféléket és rovarokat. — Koch Antal bemutatta az általa felvett 11.4 □ mrföld erdélyrészi területnek részletes geológiai térképét, melyet a földm. ipar- és keresk. m. kir. miniszterium megbízása folytán a katonatorzskari térkép legrészletesebb méretei szerint készített. A fölvetett terület főképp B-Hunyad és Egeres környékét foglalja magában. — Székely Bendeguz a pete termékenyítési folyamataira vonatkozó régi és modern nézetek fejtegetése után előadta a Diaptomus castor petéin tett megfigyelései eredményét.

b) A kolozsvári Orvos-természettudományi társulat és az Erdélyi Múzeum-egylet természettudományi szakosztályainak f.é. márcz. 9-én tartott ülésén Koch Antal egyetemi tanár elnöklete alatt értekezést olvasott 1) Vutskits György „Erdély nummulitjeiről“. A tényleg talált 26 faj közt megkülönböztet az értekező síma, reczés, félig reczés, pontozott, vonalozott és kiterült nummuliteket, összesen 6 csoportot, d' Archiac és Haime beosztása szerint. Függélyes elterjedéseket illetőleg arra a tapasztalatra jött, hogy azok a középeocaen párisi emelet Perforata rétegeitől kezdve, fel az alsó oligocaen ügynevezett hójai rétegekig követhetők, még pedig: I. Perforata rétegekben, II. Intermedia márga-rétegekben, III. Bryozota-tályagok és márgák rétegeiben, és IV. a Hójai rétegekben. Vízszintes elterjedtségüket meglehetősen nagy területeken constatálta. Talált ő nummuliteket az ország nyugoti és északnyugoti sarkában, Alsó-Járától kezdve Gaurá-ig s innét fel északra egy többé-kevésbé összefüggő láncolatban, a hol mindenütt tetemes részt vesznek Erdély tertiár-rétegeinek alkotásában. 2) Fodor Ferencz egyetemi tanársegéd „A villamos szél kimutatásáról hang által“ című tárgynak megfelelőleg, több rendbeli kísérletekkel, bemutatta a villa-